

ANDRAGOGŲ IR STUDENTŲ DARNA PLĖTOJANT BENDRUOSIUS GEBĖJIMUS

Jovita Jankienė

*Kauno kolegijos Technologijų ir kraštotvarkos fakulteto Želdinių ir agrotechnologijų katedra
Pramonės pr. 22, 50387 Kaunas, el. paštas.: jovita.jankiene@go.kauko.lt*

Recenzentė: Aušrinė Peleckienė, LSMU Kalbų ir edukacijos katedros lektorė, KK Želdinių ir agrotechnologijų katedros lektorė.

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjama andragogų veikla bei veiksniai, padedantys gerinti ir tobulinti studentų bendruosius gebėjimus Želdinių ir agrotechnologijų katedroje. Atskleidžiama bendrųjų gebėjimų ugdymo nauda studentams. Orientacija į bendrųjų gebėjimų lavinimą didina studento socialinį ir profesinį adaptatyvumą, stiprina psichologinį ir praktinį lankstumą. Studentų bendruosius gebėjimus lemia nuolatinė pažinimo, mokymo(si), patirties, galimybių, motyvacijos, elgesio ir aplinkos veiksnių tarpusavio sąveika.

Raktiniai žodžiai: andragogas, suaugusiųjų švietimas, bendrieji gebėjimai.

Įvadas

Nuolat besikeičiantys gyvenimo reikalavimai kelia naujų uždavinių švietimui, suaugusiojo (studento) ugdymo teorijai ir praktikai. Ši situacija verčia suaugusius žmones nuolat keistis, tai verčia keisti savo kompetencijas ir, vadinasi, mokytis. Andragogams reikia perorientuoti savo veiklos prioritetus nuo elementaraus žinių perteikimo, „išmokymo“ nepalyginti prasmingesnio darbo link – padėti kiekvienam studentui išsiugdyti svarbiausius, esmingiausius, grįstus įsisąmonintomis žiniomis ir įgūdžiais bei vertybinėmis nuostatomis, gebėjimus, padėsiančius jam ateityje susirasti savo vietą nuolat besikeičiančiame pasaulyje, sėkmingai jame dirbuotis ir veikti, gerai jaustis ir būti laimingam. Orientacija į bendrųjų gebėjimų lavinimą didina studento socialinį ir profesinį adaptatyvumą, stiprina psichologinį ir praktinį lankstumą.

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija parengta siekiant sutelkti švietimo bendruomenės pastangas esminiams švietimo pokyčiams, kurie būtini atsizvelgiant į visuomenės lūkesčius (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2013). Strategija skelbia, kad „švietimo misija – suteikti kiekvienam su Lietuva save susiejusiam asmeniui savarankiško ir aktyvaus gyvenimo pagrindus, padėti nuolat tobulinti savo gebėjimus tapti visaverčiu demokratinės visuomenės nariu, aktyviai dalyvaujančiu socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime“.

Nedarbas ir emigracija, žinių stoka renkantis profesiją kelia naują tikslą švietimui - operatyviau reaguoti į pokyčius darbo rinkoje, padėti žmonėms greičiau susiorientuoti, atpažinti savo privalumus ir jais pasinaudoti ieškant darbo. Taip pat gebėti savarankiškai valdyti karjerą, rinktis perspektyvesnes karjeros kryptis, savarankiškai kurti verslą ir savo darbo vietą. Švietimas turi atverti galimybes bei siūlyti įvairias paslaugas, padedančias žmogui tobulinti gebėjimus remiantis kvalifikacijomis bei visapusišku savęs tobulinimu, įgyjant pasitikėjimo savo jėgomis, atsakomybės už save, bendruomenę, valstybę ir aplinką.

Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ švietimui kelia uždavinius stiprinti piliečių istorinę savimone ir savigarbą skatinant įvairių rūšių kultūrinę ir meninę raišką, atnaujinant švietimo programas, sumaniai naudojant paveldo objektus ugdymo reikmėms.

Vadovaujantis šiomis strategijomis Želdinių ir agrotechnologijų katedroje andragogai ir studentai reaguoja į naujus pokyčius. Andragogai kartu su studentais, plėtojant studentų bendruosius gebėjimus, teikia ypatingą dėmesį: kūrybiškumui, siekiamas išugdyti kompetencijas,

technologiniais praktiniais žinių pritaikymo gebėjimais, bendravimui, verslumui, organizuotumui, tarptautiškumui ir kita.

Metodika

Straipsnio **tikslas** – išanalizuoti veiksnius, padedančius gerinti ir tobulinti studentų bendruosius gebėjimus Želdinių ir agrotechnologijų katedroje.

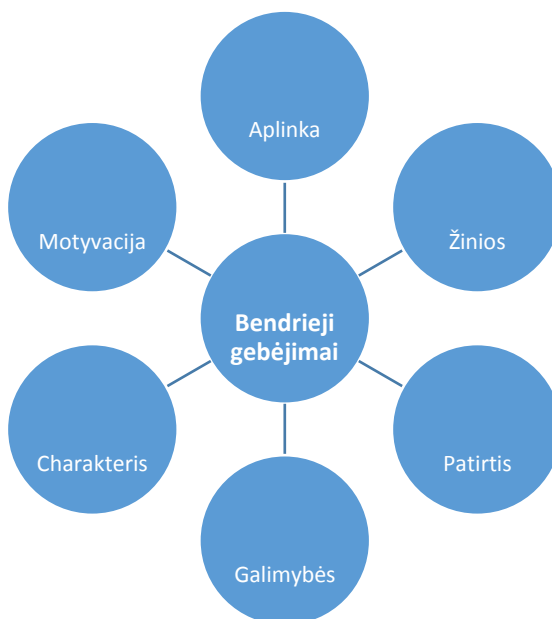
Straipsnio **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti veiksnius, padedančius gerinti ir tobulinti studentų bendruosius gebėjimus Želdinių ir agrotechnologijų katedroje.
2. Išskirti, kuris veiksnys yra svarbiausias studentų bendriesiems gebėjimams atskleisti.
3. Formuoti esminį požiūrį į studijų kokybės gerinimą, tai yra studento asmenybės brandinimą ir ugdymą.

Iškelto tikslo ir uždavinių sprendimui bus naudojama teorinės medžiagos analitinio metodo ir andragoginio stebėjimo rezultatų analizės sintezė.

Rezultatai

Darome prielaidą, kad studentų bendruosius gebėjimus lemia nuolatinė pažinimo (mokymosi), patirties, galimybių, motyvacijos, elgesio ir aplinkos veiksnių tarpusavio sąveika (žr. 1 pav.) (Jankienė, 2012). Kiekvienoje struktūros dalyje rasime ir vidinių, ir išorinių veiksnių nulemtų savybių.

1 pav. Veiksniai, lemiantys studentų bendruosius gebėjimus
Fig. 1. Factors contributing to the development of students' general skills

Panagrinėsime kiekvieną veiksnių atskirai. Svarbiausią reikšmę studentų bendrųjų gebėjimų atsiskleidimui turi **aplinkos sąlygos**. Aplinką formuoja Želdinių ir agrotechnologijų katedroje studentų ir andragogų darni sąveika, kuri turi didelę įtaką studijų kokybei ir yra konstruojama pačios kolegijos viduje. Tai pagrindinė sąveika, lemianti specialisto, gebančio konkuruoti darbo rinkoje ir ją keisti, rengimą. Želdinių ir agrotechnologijų katedros andragogai siekia studentus sudominti dėstomu dalyku. Studentai andragogams užduoda klausimų, aktyviai dalyvauja paskaitose, dirba komandoje, siekia bendrų tikslų, sprendžia problemas, derina įvairias nuomones,

įvertina rezultatus. Siekiama, kad studentai dalyvautų aplinkosauginėje veikloje, vadovautųsi darnaus vystymosi principais, prisidėtų prie šalies ir pasaulio paveldo saugojimo.

Andragogai, „būdami arčiausiai piliečio kaip besimokančiojo ir geriausiai susipažinusio su mokymosi procesų ir poreikių įvairove“ (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001:21), padeda studentams įgyti naujų žinių, formuoti įgūdžius ir skatina keisti požiūrį į daugelį profesinių dalykų, taip pat ir į patį mokymąsi. Nuo to, kaip dirbama ir bendraujama su studentu, daugeliu atveju priklauso mokymosi sėkmė ir rezultatai. Dirbant su besimokančiais svarbu taikyti aktyvius mokymo(si) metodus. Kiekvienas andragogas turi susidaryti jam priimtinių, jo dėstomą tematiką atitinkančių ir geriausių rezultatų duodančių metodų kompleksą, kurį nuolat plečia.

Prie aplinkos formavimo didele dalimi prisideda Želdinių ir agrotechnologijų katedros santykiai su išore - darbo rinka arba socialiniais partneriais. Katedros andragogai keičiasi informacija su darbdaviais. Studentai stengiasi gerai pristatyti firmą, kurioje atliekama praktika.

Darbdaviai, kaip aktyvūs socialiniai partneriai, teigiamai įvertino Želdinių ir agrotechnologijų katedros studentų darbo kompiuteriu įgūdžius, technologinių žinių pagrindus ir bendruosius gebėjimus (Jurkšaitienė, 2008). Želdinių ir agrotechnologijų katedra pozityviai ir pažangiai nusiteikusi bendradarbiauti su darbdaviais: keistis informacija, siūlyti priimti specialistus atlikti praktiką, rengti nuolatinis darbdavių ir studentų susitikimus, rekomenduoti darbdaviams gerus absolventus, įtraukti darbdavius į praktikos organizavimus ir pan. ALUMNI organizacijos nariai palaiko glaudžius ryšius su absolventais ir aktyviai dalyvauja tobulinant katedroje įgyvendinamų studijų programas ir gerinant mokymo(si) kokybę. Visa tai padidina būtinybę Želdinių ir agrotechnologijų katedroje stiprinti bendruosius gebėjimus derinant studijų procesą prie darbo rinkos poreikių.

Nuo **studento charakterio** priklauso bendrųjų gebėjimų lavinimas. Atskirų studentų elgesys tokiomis pačiomis sąlygomis skiriasi: vienas būna darbštus ir pareigingas, kitas - skirtas užduotis atlieka paviršutiniškai. Požiūris į studentą, kaip į asmenybę, yra ko gero, esminė ir ašinė studijų kokybės gerinimo dalis. Charakterio bruožai išreiškia studento nuostatas į kitus: studentus, andragogus, patį save; atliekamą darbą, užduotis. Nuo kurių priklauso besimokančiojo savigarba, laimėjimai, išmanymas, savarankiškumas bei pripažinimas (Lipinskienė, 2002). Studentų charakterį atskleidžia jų elgesys, kuris pasireiškia esant įvairioms aplinkybėms ir situacijoms. Tai aprašė senovės graikų filosofas Teofrastas (IV-III a. pr. m. e.) (Lapė ir Navikas, 2003). Todėl Želdinių ir agrotechnologijų katedros andragogai turi skatinti visapusišką plačių pažiūrų asmenybės besidominčios mokslu ir menu, sugebančios bendrauti, kolektyviškos, atviros, tolerantškos, aiškių įsitikinimų, principingos, siekiačios tikslo ir ryžtingai priimančios sprendimus studento asmenybės brandinimą ir ugdymą. Siekiama, kad studentai: adekvačiai vertintų asmenines savybes, pasitikėdami savimi jas tobulintų; apmąstytų gyvenimo prasmę, keltų tikslus, garbingai, sąžiningai, kryptingai ir atkakliai jų siektų; pozityviai mąstytų, priimtų gyvenimo iššūkius ir pokyčius, numatytų pasirinkimo galimybes, gebėtų įveikti sunkumus.

Studento veikloje **motyvas** - psichologinės priežastys, skatinančios studentą veikti, susijusios su jo poreikių tenkinimu. Poreikiai pagal A. Maslow hierarchiją gali būti fiziologiniai, saugumo, priklausymo ir meilės, pagarbos, savęs įvertinimo, saviraiškos bei pažinimo ar estetiniai (Maslow, 2006). Panašiai žmogaus poreikius paskirsto ir I. Marshall, kuris analizavo asmenybės motyvaciją bei jos išsidėstymo nuoseklumą (Brown 2006). Šie poreikiai yra susiję tarpusavyje, o tai skatina studento veiklos motyvą, nes motyvas yra vidinė būseną, skatinanti studentą sąmoningai veikti siekiant tikslo. Dirbant su suaugusiais svarbiausia problema, su kuria susiduriama, yra motyvacija. Individualiuoju aspektu svarbu sudaryti kuo daugiau galimybių įvertinti individualiąją žmogaus situaciją, sukurti bendrauti palankią aplinką.

Jaunas žmogus nori susikurti sau tvirtus gyvenimo pamatus. Tai motyvas, skatinantis įsigyti perspektyvią specialybę (Felser, 2006). Specialybės įsigijimas yra tikslas, kuris tampa motyvu, skatinančiu stoti į Kauno kolegiją. Čia studentai studijuoja specialybės dalykus, gilina praktinius įgūdžius. Želdinių ir agrotechnologijų katedroje sudaroma studentus motyvuojanti aplinka (Matiušinas, 2008). Katedros dėstytojai sukuria sąlygas ir skatina studentų motyvaciją

savarankiškam darbui, kūtybiškumui, pasirinkimo laisvei, gerbia jų iniciatyvą, skatina dalyvauti studentų mokslinėje veikloje.

Asmenybė atsiskleidžia tik veikloje, kuriai reikalingos žinios. Žinios – tai įsiminti vaizdai, sąvokos, teiginiai, faktai apie tikrovės objektų ypatumus, savybes, vykstančius procesus, paties žmogaus savybes, veiklos galimybes ir t.t. Studento veikla be jai būtinų žinių ne tik nesudarys sąlygų pasiekti tikslą, bet ir gali būti žalingų padarinių. Todėl turi būti lygiavertiška andragogo ir studento sąveika išmokant studentą mokytis, atsirenkant informaciją, įvertinant savo veiklą, siekiant užsibrėžto tikslo (Jėčiuvienė, 2008). Andragogas turi parodyti žinių įsisavinimo ir pritaikymo sistemą, formuojant supratimą apie savo dėstomą dalyką kaip dalelę mokslo ryšio su realia tikrove, nes visa tai studijų procesą jungia su darbo rinkos realybe. Požiūris į studentą kaip į asmenybę yra esminė ir ašinė studijų kokybės gerinimo dalis. Siekiama, kad studentai: ieškotų informacijos ir ją nagrinėtų; sistemingai, logiškai mąstytų, apibendrintų ir padarytų pagrįstas išvadas; keltų problemas ir klausimus, teisingai pasirinktų ir taikytų įvairias problemų sprendimo strategijas, ieškotų pagrįstų atsakymų; kritiškai mąstytų ir vertintų įvairius informacijos šaltinius, alternatyvius požiūrius; atliktų tyrimus, keltų ir tikrintų hipotezes, nustatytų priežastis, pokyčius ir pasekmes; derintų tarpusavyje ir praktiškai taikytų įvairius pažinimo ir mąstymo būdus; įsivertintų savo mąstymo veiksmingumą ir numatytų galimybes jį tobulinti.

Pagrindinė dabarties ir ateities tendencija bei iššūkis suaugusiajai visuomenės daliai - mokymasis visą gyvenimą. Dokumentų nuostatose konstatuojama, kad sėkmingą perėjimą prie žiniomis grįstos ekonomikos ir visuomenės užtikrinti gali tik mokymasis visą gyvenimą, kurio didesnioji dalis tenka suaugusiųjų mokymuisi (Europos Bendrijų komisijos komunikatas, 2006). Mokymasis visą gyvenimą tampa pagrindine dabarties ir ateities tendencija bei iššūkiu visuomenės suaugusiųjų daliai. Tik priėmęs šį iššūkį žmogus gali tikėtis sėkmingai prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančių kasdieninio gyvenimo sąlygų.

Sėkmingai veikti reikia įgūdžių ir patirties. Įgūdžiai – tai pratybomis įtvirtinti veiksmų atlikimo būdai. Nuolat naudojantis įgūdžiais veiksmus galima tobulai atlikti. Geri įgūdžiai reikalingi darbo rinkoje (Čėsnaitė, 2002). Įgytų žinių ir mokėjimų visuma yra patirtis, kuri duoda pagrindą mokslo, teorijos ir praktikos plėtočiai. Želdinių ir agrotechnologijų katedroje greta andragogų ir studentų, įžengia darbdaviai ir socialiniai dalininkai, ALUMNI organizacijos nariai. Čia aktualizuojamas studijų ir praktinės veiklos realioje darbo rinkoje susiejimo poreikis. Siūloma darbdaviams priimti specialistus atlikti praktiką, įtraukti darbdavius į praktikos organizavimus, be to, andragogas kartu dalyvauja praktinėje veikloje. Studijų procesas ir praktinė patirtis gali būti susiejami ne mechaniniu būdu, t.y. studento praktika yra kuruojama, jis nepaliekamas vienas, padedama jam susivokti naujose, sąlyginio asmeninio ir profesinio iššūkio, situacijose. Tikrinamos, realizuojamos ir peržiūrimos paskaitų metu gautos teorinės žinios, formuluojami nauji, praktine patirtimi grįsti, probleminiai klausimai (Jurkšaitienė, 2011). Studijų ir praktikos susiejimas tiesiogiai siejasi su studijų kokybės gerinimu, specialisto kaip asmenybės formavimu, bendrųjų gebėjimų ugdymu.

Andragogas – žmogus dirbantis su suaugusiųjų grupėmis kelia sau kitokį tikslą – sudaryti sąlygas mokytis kartu. Mokymasis kartu reikalauja daug pastangų, tačiau tai ir labai didelis potencialas tiek besimokantiejiems, tiek jų mokytojams. Besimokantiejiems – kaip savo patirties gretinimas su kitų patirtimi, kaip galimybė diskutuoti, lavinti įsiklausymo, argumentavimo įgūdžius.

Galimybės yra suteikiamos vienodos, tačiau gebėjimai išugdomi nevienodai. Informacinė sąveika su darbo rinka orientuoja studentą į realius darbo rinkos poreikius. Keičiantis informacija, rengiant nuolatinis susitikimus su studentais, išsiaiškinant darbdavio lūkesčius apsaugo Želdinių ir agrotechnologijų katedrą nuo darbdavių kritikos. Želdinių ir agrotechnologijų katedros atvirumas, nuolatinis informacijos teikimas ir jos paieška darbo rinkoje traktuotinas kaip absolventų darbo rinkoje konkurencingumo potencialas (Jurkšaitienė, 2013). Studentų gebėjimas save pristatyti darbdaviui. Įtikinti savo kompetencija, rodyti iniciatyvą, parodyti, kad domėjosi darbo vieta, kad gali būti lyderiu: akivaizdus ryšys su bendrųjų gebėjimų kategorija.

Išvados

1. Teoriškai pagrindus lemiančių veiksnių struktūrą, veiklą ir naudą Želdinių ir agrotechnologijų katedroje galime teigti, kad studentų bendruosius gebėjimus lemia nuolatinė pažinimo (mokymosi), patirties, galimybių, motyvacijos, elgesio ir aplinkos veiksnių tarpusavio sąveika.
2. Svarbiausią reikšmę studentų bendrųjų gebėjimų atsiskleidimui turi aplinkos sąlygos, t.y. andragogo darni sąveika su studentu ir atvirkštinė, studento ir andragogo sąveika bei santykiai su išore - darbo rinka arba socialiniais partneriais.
3. Požiūris į studentą kaip į asmenybę yra esminė ir ašinė studijų kokybės gerinimo dalis. Todėl Želdinių ir agrotechnologijų katedros dėstytojai turi skatinti visapusišką plačių pažiūrų asmenybės besidominčios mokslu ir menu, sugebančios bendrauti, kolektyviškos, atviros, tolerantiškos, aiškių įsitikinimų, principingos, siekiančios tikslo ir ryžtingai priimančios sprendimus studento asmenybės brandinimą ir ugdymą.

Literatūra

1. Brown, J. D., & Marshall, M. A. The three faces of self-esteem. In M. Kernis (Ed.), *Self-esteem: Issues and answers* (pp. 4-9). New York: Psychology Press 2006. [žiūrėta 2015 m. lapkričio 21 d.]. Interaktyvi prieiga per internetą: <http://faculty.washington.edu/jdb/448/448articles/kernis.pdf>
2. Čėsnaite, B. 2002. Studijų kokybė: aukštųjų mokyklų absolventų vertinimai. *Filosofija, sociologija*, Nr 3, p. 27-34.
3. Felser, G 2006. *Motyvacijos būdai*. Vilnius: Alma littera.
4. Jankienė, J. 2012. Veiksniai padedantys plėtoti studentų bendruosius gebėjimus. Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė: tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos straipsnių rinkinys, 6(1), Kaunas/ Kauno kolegija. Kaunas: Kauno kolegija, p. 175-178. ISSN 2029-4557
5. Jėčiuvienė, M. 2008. Studentų mokymo kokybės veiksniai. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr 45, p. 47-55.
6. Jurkšaitienė, N. 2008. Želdinių ir Agrotechnologijų katedroje rengiamų specialistų įgytų profesinių kompetencijų atitikimo darbo rinkos poreikiams tyrimas. *Dekoratyviųjų ir sodo augalų sortimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas: mokslo darbai*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras, p.104-108
7. Jurkšaitienė, N. 2011. Želdinių ir Agrotechnologijų katedroje rengiamų specialistų integracija į darbo rinką baigiamosios praktikos aspektu. *Dekoratyviųjų ir sodo augalų sortimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas: mokslo darbai*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras, 2(7) p.176-181.
8. Jurkšaitienė, N.; ir Misiūnas, D. 2013. Studijų ir darbo rinkos poreikių sąsajų pedagoginės įžvalgos. *Dekoratyviųjų ir sodo augalų sortimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas: mokslo darbai*. 4 (9). Mastaičiai: Kauno kolegijos leidybos centras, p. 80-85. ISSN 2029-1906.
9. Kurmanskytė, J. 2011. *Bendrųjų vaiko gebėjimų įvertinimas. Metodinė priemonė*. Vilnius.
10. Lapė, J ir Navikas, G. 2003. *Psichologijos įvadas*. Vilnius: LTU Leidybos centras.
11. Lipinskienė, D. 2002. *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka*. (Daktaro disertacija, Kauno technologijos universitetas).
12. Maslow, A. 2006. *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
13. Matiušinas, K. 2008. Želdinamų teritorijų inžinerijos studijų programos pasirinkimo motyvacija ir studentų požiūris į studijas. *Dekoratyviųjų ir sodo augalų sortimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas: mokslo darbai*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras, p.109-115.
14. Profesinio mokymo metodikos centras. 2007. *Gebėjimų ir kompetencijų plėtra bei inovatyvi pedagogika*. Detalus tematinis pranešimas pagal Europos profesinio mokymo plėtotos centro (CEDEFOP) struktūrą.
15. Studijų kokybės gerinimas, tarptautiškumo didinimas. 2011. *Želdinių ir jų dizaino, Želdinamų teritorijų inžinerijos, Geodezijos ir Geoinformacinių sistemų studijų programų dalykų atnaujinimo metodika/vadovas*. Pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ VP1-2.2-ŠMM-07-K-02 priemonę. Mastaičiai.
16. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745.

ANDRAGOGUES ACTIVITY AND FACTORS CONTRIBUTING TO THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' GENERAL SKILLS

Jovita Jankienė

*Kauno kolegija / University of Applied Sciences, Technology and Landscaping Faculty
Pramonės pr. 22, 50387 Kaunas, e.mail: jovita.jankiene@go.kauko.lt*

Peer reviewer: Aušrinė Peleckienė, Lithuanian University of Health Sciences *Department of Languages and Education*
lecturer

Summary

The article analyzes andragogues activity and factors, which help to improve and develop student's general skills. There are analyzed benefits of general skills' training of students of the Department of Green Plantations and Agro Technologies in Kaunas University of Applied Sciences.

Concentration on development of general skills improves social and professional adaptability strengthens the psychological and practical flexibility of students.

After theoretical grounding of general skills structure, activity and benefits could be made conclusion, that the students' general skills leads to the interaction of permanent cognitive (learning) experiences, opportunities, motivation, behavioral and environmental factors.

Key words: andragogy, adult education, general skills.